

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejeme upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 31. avgusta 1894.

Politiški oddelek.

Šleško vprašanje.

Šlezija je dežela, kjer se Čehom in Poljakom blizu tako godi, kakor Slovencem na Koroškem. Nobene državne gimnazije nimajo Slovani v tej deželi, da si so v večini, ljudske šole so pa uravnane prav tako, kakor na slovenskem delu Koroškega. „Matica školska“ je osnovala v Opavi češko gimnazijo, ali vse prizadevanje češkega prebivalstva so dosedaj bila zaman, da bi vlada vzela ta zavod v svojo oskrb. Kakor za koroške, tako se tudi za šleške Slovane ni ničesa storilo pod Taffejevo vlado.

Znano je, da prejšnja vlada nikakor ni bila voljna kaj ukreniti, kadar je šlo za Slovane. Skozi vse njeno delovanje se vleče kot rudeča nit skrb za ohranjenje nemških predpravil. Tako brezozirno se pod Taaffejem ni ponemčevalo, kakor pod Auerspergom, temveč postopalo se je bolj prikrito. Taaffe je tudi naposled postal žrtva svoje neodkritosrčne politike. Lahko bi bil dobil tako slovansko večino, ko bi bil hotel, da bi nemški liberalci ga ne bili mogli strmoglaviti. Imel je moč, da bi bil skoro popolnoma uničil liberalno stranko. Tega pa ni hotel, ker je hotel imeti močno nemškoliberalno stranko, da jo lahko porabi proti Slovanom. Tako si je prejšnja vlada samo gojila sovražnika, ki jej je stališče podkopal, da ni izvršila velicij nameravanih reform.

Vendar pa ne moremo reči, da je le Taaffejeva vlada kriva sedanjih neugodnih razmer v Šleziji. Velik del krivde zadene prejšnjo večino v državnem zboru, pred vsem njene slovanske člane.

Od nemških konservativcev ne moremo zahtevati, da bi bili sami rinili narodno vprašanje na dnevni red. Zanje narodno vprašanje nima pomena in je jim gotovo še ljubše, če ima nemštvo veliko veljavo. Mi jim tega tudi ne moremo zameriti, kajti vsakemu se dobro zdi, ako senjegovemu narodu dobro godi. Če so nas podpirali, so konservativci to delali le iz drugih političnih ozirov.

In prepričani smemo biti, da bi nemško konservativna stranka bila Slovane podpirala, da so sami storili o tem ali onem oziru prvi korak. Brez Slovanov konservativna stranka ni imela nobenega vpliva. Rada ali nerada bi bila hodila s slovanskimi poslanci, da so je li ti odločno povedali, da brez tega nima pričakovati najmanjše podpore od njih.

Vidi se torej, da so slovanski poslanci sami krivi, ako so sedaj, petnajst let po padcu Auerspergovem, take razmere v Šleziji.

Slovenci seveda za Šlezijo niso mogli dosti storiti, ker imamo še dovolj opraviti z domačimi zadevami. Podpirali so pa gotovo naši poslanci radi češke ali poljske, ako so kaj storili za Šlezijo. Krivdo pred vsem zadene Čehe in Poljake. Oboji so Šlezijo naravnost zanemarjali. Zastonj je bil glas slovanskega poslanca iz Šlezije Swieżyja. Niso ga poslušali ni Čehi ni Poljaki.

Kar se tiče Čehov ni nobene razlike mej Mlado- in Staročehi. Obojim ni bilo nikdar dosti za češke rojake v Šleziji. V češki kraljevini so se prepirali večkrat za stvari, katere nimajo polovico tolike važnosti, nego šleške zadeve. Koliko se je govorilo o češkem notranjem uradnem jeziku, če tudi se ta naroda neposredno ne dotika, v Šleziji se je pa pustilo, da so se narodu kratile najprimitivnejše pravice. Posebno sta pa obe češki stranki čas in talente tratili v boji mej sabo, ko bi bili lahko se potegovali za zatiranje Šležane. Naravnost izdali in prodali so pa Šlezijo Staročehi pri znanih konferencah na Dunaji. Tedaj so Staročehi imeli najlepšo priliko kaj storiti za šleške Slovane. Nemci bi bili radi še marsikaj privolili, ali češki politiki so bili pri šumečem šampanjci, ki je tedaj obilno tekkel, popolnoma pozabili, da zunaj sedanjih mej češke kraljevine še bivajo Čehi.

Mlodočehi pa tudi le bolj na Češko, in zadnji čas na Moravsko, omejujejo svoje delovanje. Večino svojih sil potratijo v boji za državno pravo, katero se ne da obnoviti pri obstoječih razmerah. Branijo se priznati sedanjo ustavo in s tem le zgubljajo mogočno orožje v boji za narodno enakopravnost v Šleziji. Ob enem pa vzbu-

Ĵajo s svojim češkim državnim pravom še nezaupanje Poljakov, ker Šlezijo reklamujejo zase. Poljaki jih zatorej ne morejo podpirati in rajše puste Nemcem, da gospodarijo v Šleziji, kakor hočejo.

Nekoliko pa Poljake odvrčajo še drugi pomisleki, da se ne potegnejo za Šležane. Poljaki so deželni avtonomisti, kakor Čehi, in se zatorej ne marajo mešati v zadeve zunaj Galicije. Narodne enakopravnosti načelo pa jim ni prav po godu, ker bi potem morali tudi Rusinom priznati narodno enakopravnost. Naj se potujčijo Poljaki v Šleziji in Bukovini, da le sami ostanejo gospodarji v Šleziji, mislijo si sedanji poljski politiki. Ti pomisleki so tudi, da so Poljaki posebno napeli svoje sile, da ob svojem času se ni rešilo jezikovno vprašanje za vso državo, češ, da to spada v kompetenco deželnih zborov.

Poleg tega so pa Poljaki vedno tirali neko dvoumno politiko. Tudi ko je še obstala prejšnja večina, so Poljaki vedno z jednim očesom škilili v nemškoliberalni tabor. Da bi Poljaki bili hoteli podpirati z vso odločnostjo slovanske težnje, bi bilo marsikaj drugače v Avstriji. Dva Poljaka sta sedela dolgo časa v Taaffejevem in dva sedita v sedanjem ministerstvu, in imata gotovo precej vpliva. Dunajewski je ob svojem času bil celo duša vse vlade. Vidi se, da je Poljakom precej dobre volje manjkalo.

Nikakor pa ne odobrava sedanjega postopanja poljske stranke narod poljski. Mej Poljaki je mnogo drugačnih mož, ki imajo boljše nazore, ali kaj se hoče, ti možje ne pridejo do besede. Glavno besedo ima poljska žlahta, ki seveda nima slovanskega demokratičnega duha. Shod poljskih pisateljev je nam pokazal, da odlični možje simpatizujejo s Čehi in tedaj se je sklenila resolucija, v kateri se zahteva, da se poljski poslanci potegujejo za Slovane v Šleziji. Pri volitvah pa ti boljši elementi ne pridejo na površje. Znano je, kako se vrše volitve v Galiciji. Vladni pritisk in židovski denar večkrat odločuje. Pri verifikaciji volitev so se večkrat slišale lepe stvari, kako se delajo volitve v Galiciji. Volilna reforma bi bila pač precej zmešala štreo sedanjim politikom v Galiciji, za to so jo pa preprečili.

Nekateri poljski listi so zadnji čas se tudi spomnili gališkega vprašanja in ob razstavi so se pri banketih tudi nekateri spominjali bratov v Šleziji. Večino poljskih glasil, posebno tista, ki imajo zvezo s poslanci, pa misli, da nikakor ne kaže vlačiti sedaj šleskega vprašanja na dnevni red, ker to bi bilo nevarno za koalicijo. Brez Poljakov se pa ničesa storiti ne more. Zatorej bodo šleški Slovani še dolgo čakali boljših časov, in to zaradi tega, ker je politika avstrijskih Slovanov povsem na napačnem tiru. Narodni obstanek več tisoč Čehov in Poljakov je v nevarnosti, v tem, ko se Poljaki bratijo z Nemci, v Pragi pa sanjajo o češkem državnem pravu. Jednako godi se Slovanom na Koroškem, v tem, ko nekateri pri nas sanjarijo o hrvaškem državnem pravu. Mej Slovani ni prave jedinosti, ker vsak slovanski narod kaj posebnega hoče in zahteva. Ta razcepljenost nas slabi v veliko veselje

Nemcem. To je uzrok, da avstrijski Slovani po tako dolgem ustavnem življenji nismo prišli do večje veljave. Povsod se išče programov, kateri nas le odtujujejo drug od drugega, v tem ko imamo že v ustavi jasno načrtan program, ki za dolgo zadošča v političnem oziru za vse avstrijske Slovane. Po tem programu se lahko vsi zjedimo, posebno ker se ne ustavlja ob deželnih mejah, torej ne izključuje niti sleških Poljakov, niti Slovencev na Koroškem; če nepristranski stvar preudarimo, bi pa imeli od njega le korist. Tisti, ki vlečejo na dan druge, z ustavo ne vjemajoče programe, nas razdvajajo in delajo le za slovanske nasprotnike. Da bi vendar že prišlo prepričanje avstrijskim Slovanom, da je jedin za sedanjo dobo zanje primeren program član XIX. državnega osnovnega zakona o občnih pravicah državljanov. Če se le doseže izvedenje tega člana, pa je obstanek in razvoj vseh slovanskih narodnostij zagotovljen.

Politični pregled.

Celjska gimnazija. — Toliko je sedaj gotovo, da se letos ne osnujejo slovenske paralelke v Celji. Če se osnujejo drugo leto, to je pa odvisno od tega, kako se letos politične razmere zasučejo. Če bodo Slovenci vladi potrebni, dobimo slovensko gimnazijo v Celji, drugače pa ne. Listi, ki imajo zvezo z vlado, pišejo, da se slovenska gimnazija dovoli, ako bode za to potreba in ne bode imela namena poslovenjevanja. Vlada bode lahko torej storila, kakor bode ji ugajalo. Nemškonarodni listi so odločno proti temu, da bi se Slovincem kaj dovolijo, naj bi se Nemcem tudi kaj drugega dalo. V Celji pa morda sodijo nekoliko drugače. Najbrž bi dovolili slovensko gimnazijo, ako se jim dovoli ob jednem osnova nižje realke, po kateri že dolgo hrepene in je tudi potrebna. Nekateri politični vodje k večjemu bi imeli pomisleke, ker bi nemška spodnja gimnazija zgubila mnogo učencev, ko bi se osnovala realka in bi se utegnili pokazati, da je odvisna.

Koroško. — Pri dopolnilni volitvi za državni zbor na gorenjem Koroškem je izvoljen krščanski socijalist Peitler s 77 glasovi. Nemškonarodni kandidat je dobil le 69 glasov. Zmago so odločili Slovenci. Po nemških listih je zaradi tega poraza velik krik. Dne 27. oziroma 29. sta na Koroškem dve dopolnilni volitvi za deželni zbor. Agitacije torej ne bodo nič ponehale.

Staro- in Mladočehi. — Vedno pogostejši se slišijo na Češkem glasovi, da naj bi se zjedini Staro- in Mladočehi v boji proti vladi in koaliciji. Želeti je, da bi se to kmalu uresničilo. Zjedinjeni Čehi bi pač kaj dosegli, tako pa ne.

Nemški nacionalci in liberalci. — Mej nemškimi liberalci in nacionalci je sedaj najhuša borba. Liberalci so že potrti, ker se že boje, da jih pri bodočih volitvah popolnoma izpodrinejo. Če pa propade liberalna stranka, propade pa tudi koalicijska in sedanja vlada. Židje se pa tega boje zaradi vredenja valute. Če ne bode liberalni finančni minister več valute vreljal, židje pri njej ne napravijo več toliko dobička, kakor bi ga sicer.

Nemčija, Francija in Rusija. — Nemčija, imenoma cesar Viljem II., si mnogo prizadeva pridobiti Francijo za svojo zaveznico in jo odvrniti od Rusije. To svojo željo je izjavil Viljem II. posebno s svojo brzjavko povodom Carnotove smrti, s pomiloščenjem francoskih častnikov i. dr. Seveda pri vsem tem pa, da bi postali Francija in Nemčija prijateljici, bi se morala pred vsem Francija za zmirom odpovedati Alzaciji in Loreni. Kakor povsod, kažejo i tu Nemci svojo prevzetnost. Prijateljstva hočejo sami, a zahtevajo od